

RELĂȚII ROMÂNNO-BRITANICE DUPĂ 26 Iunie 1940: NOI SURSE [1]

Mihai ȚURCANU

Doctor, cercetător științific coordonator la Institutul de Istorie al USM.
Domenii de preocupare: istoria contemporană, istoria relațiilor internaționale.

Cărți publicate: *Statele Unite și problema Basarabiei*. Iași: Editua Academiei Române, 2019. *România și Puterile Aliate*. Chișinău: Bons Offices, 2023.

Relații româno-britanice după 26 iunie 1940: noi surse

Rezumat. Studiul examinează degradarea accelerată a relațiilor româno-britanice în intervalul iunie 1940 – februarie 1941, de la denunțarea garanțiilor britanice imediat după pierderea Basarabiei și Bucovinei până la ruperea legăturilor diplomatice. Pe baza unor documente inedite din Arhivele Naționale britanice, autorul arată cum Londra a privit Bucureștiul drept „teritoriu controlat de inamic”, dar a ezitat să-și închidă legația pentru a menține un punct de observație în Balcani. Expulzarea inginerilor britanici, presiunea propagandistică anti-engleză și intrarea trupelor germane au transformat România într-un factor de insecuritate regională, alimentând proiecte de represalii economice și chiar bombardarea câmpurilor petroliere. Totodată, analiza scoate la iveală dilemele interne ale guvernului Antonescu – prins între teama de U.R.S.S. și dependența de Berlin – și eforturile diplomatice britanice de a mobiliza aliații balcanici împotriva Axei. Concluzia subliniază că responsabilitatea deteriorării a fost percepută predominant la Londra ca aparținând Bucureștiului, iar eșecul interacțiunii a lăsat deschis drumul României spre Pactul Tripartit.

Cuvinte-cheie: relații româno-britanice, al Doilea Război Mondial, Ion Antonescu, arhive britanice, politică externă, 1940–1941.

Romanian-British relations after June 26, 1940: new sources

Abstract. This article reassesses the abrupt downturn in Anglo-Romanian relations between June 1940 and February 1941, tracing the path from the denunciation of Britain's security guarantees to the final diplomatic break. Newly consulted files from the UK National Archives reveal that, while London quickly classified Romania as enemy-controlled territory, it kept its legation open to retain a strategic listening post in the Balkans. The Romanian government's expulsion of long-standing British oil engineers, sustained anti-British propaganda, and the staged deployment of German troops turned the country into a regional liability and prompted British debates over economic retaliation and the feasibility of bombing the Ploiești oilfields. The narrative also exposes General Antonescu's balancing act between fear of the USSR and reliance on Berlin, alongside British attempts to rally Balkan neighbours against the Axis. The study concludes that British officials largely blamed Bucharest for the collapse, clearing the way for Romania's eventual adherence to the Tripartite Pact.

Keywords: Anglo-Romanian relations, Second World War, Ion Antonescu, British archives, foreign policy, 1940–1941.

Înrăutățirea, pe cât de bruscă, pe atât de accentuată, din vara anului 1940, a relațiilor româno-britanice a fost provocată de trei cauze sau circumstanțe principale, desfășurate aproape simultan. Este vorba de: 1) succesele militare germane din nordul și vestul continentului ce au culminat cu înfrângerea Franței, 2) reorientarea corespunzătoare și definitivă a politicii externe românești înspre Germania și 3) pierderea cunoscutelor teritorii moldovenești la 26-28 iunie 1940, urmată imediat de denunțarea garanțiilor de securitate primite de români de la Anglia, la 13 aprilie 1939. Dacă modul în care primele două circumstanțe a putut influența înrăutățirea relațiilor dintre Anglia și România poate fi dedus cu ușurință, chiar și de către cei care nu cunosc decât în linii generale istoria evenimentelor la care ne referim, atunci despre cea de-a treia poate fi precizat că ea are mai curând legătură cu o serie de frustrări și resentimente acumulate de români, precum și de pretexte sau justificări ale conducerii României – în legătură cu acel eșec: toate acestea și-au găsit – inclusiv datorită propagandei germane – țapul ispășitor în Anglia. Însă la toate aceste probleme m-am referit în detaliu în altă parte [2]. Scopul acestui studiu este de a dezvălui noi detalii, adunate și sintetizate în urma unei vizite de lucru la Arhivele Naționale din Londra și care se referă la modul în care au evoluat relațiile româno-britanice după acest punct critic.

Înrăutățirea așa-ziselor relații a fost într-atât de bruscă și puternică, încât ministrul Angliei la București – R. Hoare, care se pare că se lăsa afectat prea mult la nivel personal de acele evenimente, le arăta superiorilor săi că ele prevesteau „ruperea iminentă” a relațiilor diplomatice bilaterale, remarcă pe care superiorii săi n-au primit-o favorabil, pentru că, deși considerau că România trebuia tratată ca teritoriu controlat de inamic, credeau totuși că Anglia nu-și putea permite să piardă un punct de observație cum era Bucureștiul [3, f. 205].

În același timp cu decizia de denunțare a garanțiilor de securitate a fost luată și cea a expulzării unui număr de ingineri britanici care lucrau de mulți ani în companiile petroliere cu

capital occidental și chiar erau stabiliți în România. Atașatul militar britanic la București – Macnab – nota că decizia de expulzare, luată aproape simultan cu aceea de denunțare a garanțiilor, la fel ca și cea de formare a unui guvern „100% pro german” cu Ion Gigurtu ca premier nu era altceva decât un gest ostentativ „de aruncare a României în brațele Germaniei”, dar fără a putea atinge acest rezultat scontat căci, nota atașatul militar, nemții nu dăduseră niciun semn că ar fi acceptat acele avansuri ale lui Carol [4]. Tot Macnab mai nota că, deși guvernul român făcea trimitere la un complot descoperit de Statul major al armatei române, contactele sale cu conducerea acestuia l-au convins că militarii români nu purtau niciun fel de răspundere pentru acea decizie care era una eminentamente politică, afară poate doar de răspunderea de a fi adoptat o atitudine complet defetistă și de „instrument ascultător în mâinile oricărui guvern și pregătit să facă tot ce i se spune” [5].

Gradul în care au fost afectate relațiile româno-britanice de ultimele evoluții își găsește ilustrarea inclusiv în faptul că Hoare a cerut guvernului său să suspende finanțarea tuturor activităților de propagandă în România, cu excepția celor ce vizau micile comunități de britanici ce mai lucrau sau locuiau acolo [6, f. 242], din motiv că în ziarele românești nu mai puteau fi publicate niciun fel de informații favorabile Angliei [7, f. 244].

Către sfârșitul lui august 1940, Legația britanică de la București a legat unele speranțe de faptul că presiunea germană exercitată în acea capitală, în sensul forțării cedărilor teritoriale în favoarea Bulgariei sau Ungariei, avea să genereze un efect advers intereselor Axei și, astfel, un context favorabil soluționării amiabile a tuturor problemelor existente în relațiile româno-britanice, discutate în acest paragraf și, din acel considerent, Hoare cerea autorizația să acționeze în acel sens [8, f. 359]. Scenariul dat, bineînțeles că nu putea să se materializeze, iar cauza principală a nerealizării sale, și pe care britanicii lucrând la București este clar că nu o înțelegeau suficient de bine și din acest motiv o subestimau, era frica românilor față de U.R.S.S.

Atitudinea negativă a guvernului român a fost cea care, până la urmă, a zădărnicit și posibilitatea funcționării normale a Legației României la Londra, în condițiile în care aceasta rămăsese fără șef de misiune după ce guvernul român l-a rechemat pe Viorel Tilea, iar acesta a preferat să părăsească postul fără a reveni acasă. Guvernul român l-a propus britanicilor pe diplomatul și fostul ambasadorul în Turcia – Vasile Stoica, însă atitudinea Bucureștiului în raport cu alte probleme din relațiilor româno-britanice – în special în legătură cu problema ambarcațiunilor engleze și occidentale de pe Dunăre și cărora autoritățile românești le interzisese părăsirea apelor României – a zădărnicit acea posibilitate. Documentele britanice demonstrează că, spre sfârșitul lui august 1940, britanicii în fond luaseră decizia de a-l accepta pe Stoica ca reprezentant principal al României la Londra și, reieșind din activitatea sa favorabilă cauzei Aliatilor din Primul Război Mondial, regele era gata să primească scrisorile de acreditare ale acestui Stoica; un alt motiv pentru acceptarea lui Stoica ținea de faptul că R. Florescu, consilier de legație devenit însărcinat cu afaceri, era considerat „alarmist” și pro-german, iar după ce sosirea celui dintâi ar fi avut loc, britanicii intenționau să ceară guvernului român să-l recheme pe al doilea de la Londra [9, f. 368; 10, f. 376; 11, f. 366].

Cât despre Tilea, la propunerea Ministerului britanic al Informațiilor, el a fost autorizat de Foreign Office să conceapă, secondat de Seton-Watson fiul și J.D. Hall – ambii de la Ministerul Informațiilor, emisiuni radiodifuzate, întrucât subsecretarul de stat pentru afaceri externe – Alexander Cadogan și adjunctul său – Orme Sargent, estimau la 2 septembrie 1940: „venise timpul în care nu mai trebuia să stăm în calea nimănui care ar fi dorit să încurajeze populația României să reziste dominației germane și să reacționeze contra capitulării guvernului român” [12, f. 392; 13, f. 389; 14, f. 392].

După Dictatul de la Viena și căderea regimului lui Carol, britanicii au considerat că nemții i-au împins pe legionari la alianță cu Antonescu din dorința de a avea la București un regim suficient de puternic să restabilească

ordinea publică și aveau dreptate să estimeze că abia urmau să se vadă care erau de fapt intențiile lui Hitler în raport cu principalii actori politici români [15, f. 135]. Serviciile de informații britanice notau că, după accederea sa la putere, principalele eforturi ale lui Antonescu „erau îndreptate spre eliminarea corupției, abolirea privilegiilor, oportunități mai bune pentru ofițeri, abolirea multor comandamente superioare care se suprapuneau, reducerea personalului birourilor de recrutare, ministerelor etc., și fuziunea diferitelor direcții și unități” [16].

Partenerii de guvernare ai lui Antonescu și-au adus din plin aportul la declinul relațiilor româno-britanice prin răpirea și torturarea mai multor ingineri și tehnicieni britanici pe care îi acuzau de intenții de sabotare a industriei românești de extracție a petrolului. Britanicii considerau că Garda de Fier era divizată din punct de vedere intern, dar nesubordonată lui Antonescu și că ea câștigase, în ultima vreme, numeroși „adepti indezirabili”, mulți dintre aceștia din urmă fiind în solda nemților. În acele condiții, britanicii ajunseseră să fie convinși că detenția și torturarea conaționalilor lor era opera exclusivă a Gărzii de Fier [17, p. 147], iar documentele britanice, care consemnează inclusiv numele legionarilor torționari, mai consemnează și faptul că britanicii răpiți de aceștia din urmă nu au avut careva motive de plângere atunci când, în urma intervenției personale a lui Antonescu, au fost transferați în responsabilitatea autorităților legale [18, f. 2, 4-7].

La dinamica tendinței de ostilitate în relațiile româno-britanice s-a adăugat și faptul că primele trupe germane au intrat în România în prima decadă a lunii octombrie, fapt care a devenit imediat cunoscut opiniei publice britanice [19, f. 192]. Referitor la intrarea trupelor germane în România, deși în general se consideră că aceasta a avut loc în octombrie 1940, sursele britanice consemnează sosirea multor militari germani, cu sau fără uniformă, din diverse direcții și pe diferite căi – pe Dunăre, cu avionul și dinspre Ungaria, încă din septembrie. Faptul că britanicii erau siguri că era vorba de adunarea unei prezențe militare își găsește confirmarea în aceea că

Hoare a fost instruit să remită guvernului român un protest formal ce constata încălcarea neutralității României [20, f. 147; 21, f. 152; 22, f. 157]. Londra știa din „rapoarte de nădejde” încă de la jumătatea lui septembrie, că trupele germane și instalațiile antiaeriene erau așteptate la Ploiești [23, p. 44]. La protestul formal, românii au răspuns că nu era vorba decât de sosirea la Galați a 1500 de germani din SS ce urmau a fi implicați în organizarea procesului de repatriere: 60-80 mii de nemți rămași încă pe teritoriile românești ocupate de sovietici. Referitor la informația despre 1500 de membri ai SS sosiți în România și care a fost primită de britanici la 12 septembrie chiar de la serviciul de informații al armatei române, ambasadorul britanic de la Moscova – S. Cripps a fost instruit să se intereseze la Kremlin dacă nu cumva „U.R.S.S. privea cu indiferență faptul că la Marea Neagră se aflau germani în uniforme” [24, f. 175; 25, f. 179; 26, f. 185; 27, f. 166]. La 23 septembrie 1940, Antonescu i-a comunicat lui Hoare că „nu era vorba despre nici o misiune militară, dar că era posibil ca el să invite guvernul german să trimită unii tehnicieni” și că legația britanică de la București avea să fie informată în eventualitatea acestei evoluții [28, f. 160]. Către mijlocul lui septembrie, britanicii aveau informații deja despre aproape o mie de vagoane și camioane, avioane germane sosite la București, zeci de vapoare pe Dunăre care aduseseră în România soldați germani, cu sau fără uniformă, precum și echipament militar și cu destinație dublă în mai multe localități [29, f. 191]. Trimiterea în România a trupelor S.S., ostentativ pentru evacuarea nemților rămași sub ocupație sovietică, britanicii au considerat-o ca fiind de fapt mișcare de camuflare a intenției reale a nemților, intenție dezvăluită atât de destinațiile spre care s-au deplasat acele detașamente „la începutul lui septembrie”, cât și de faptul că ele erau însoțite de cantități importante de echipament: aceea de a ocupa „unele puncte strategice din România”. Britanicii de la Foreign Office au concluzionat, pe baza tuturor informațiilor adunate și analizate, că „era clar că, profitând de oportunitatea oferită [de sosirea trupelor S.S.], au fost plasați soldați germani în

puncte-cheie din regiunea petroliferă precum și de-a lungul căilor de comunicație prin întreaga țară” [30, f. 170]. Englezii mai consemnau faptul că existau motive pentru a crede că acordul cu privire la detașarea în România a forțelor blindate germane fusese atins înainte de accederea la putere a lui Antonescu, Hoare raportând, de pildă, că Mihail Priboianu, Ministrul înzestrării armatei în guvernul Gigurtu, i-a comunicat personal unui informator al britanicilor acel lucru [31, f. 5].

Sosirea fățișă a trupelor regulate germane (raportată de către britanici ca având loc la 7 octombrie [32, f. 172; 33, p. 189; 34, f. 66]) și care a urmat imediat după arestarea britanicilor, trebuia să fi fost privită mai mult decât ca o simplă coincidență. Însă englezii nu puteau obține în această privință informații precise de la M.A.S., iar militarii români primiseră ordine să nu-i comunice nici un fel de informații lui Macnab [35, f. 35]. Britanicii notau însă că, comunicatul guvernului român despre sosirea trupelor germane sublinia că „Fostul guvernul a solicitat sprijinul german în înarmarea și instruirea armatei cu privire la metodele moderne de luptă. Generalul Antonescu, găsind această idee excelentă, a adoptat-o” [36, f. 33].

Antonescu nu a fost până la capăt transparent în relațiile sale cu britanicii în privința rostului și dimensiunilor prezenței militare germane în România. O tactică pe care Antonescu a încercat să o folosească pentru a distrage atenția de la problema intrării trupelor germane în România a fost aceea de a afirma repetat, în fața lui Hoare, că România avea dreptul să-și procure echipament de acolo de unde dorea, la care ministrul britanic l-a îndemnat pe general să vadă dacă ar fi putut găsi în arhive măcar un singur protest înaintat de către el referitor la sursa achizițiilor românești de echipament militar [37].

Intrarea trupelor germane în România a limitat extrem de mult posibilitățile și câmpul de acțiuni a britanicilor în România – inclusiv în ce privește eventualele acțiuni de sabotaj. Într-adevăr, Maurice Hankey - șeful Departamentului Războiului Petrolier concluziona, încă

înainte de 7 octombrie, în virtutea informațiilor din ce în ce mai numeroase și convingătoare despre sosirea nemților în România, că britanicii „nu mai puteau face mare lucru. Speranțele noastre de viitor de oprire a petrolului, par să fie legate aproape în întregime de ce am putea face prin operațiuni aeriene, suplimentate de orice altceva s-ar putea face” [38, f. 195].

Englezii nu-și făceau niciun fel de iluzii cu privire la posibilitatea de a lucra în România în noua situație și au luat decizia ca, pe măsură ce numărul nemților ar fi crescut, să reducă personalul Legației, urmând a o închide definitiv atunci când Hoare personal ar fi constat imposibilitatea menținerii în România a celui „avanpost” cu rol de punct de observație într-un teritoriu ocupat de inamic, iar britanicii estimau că acest lucru s-ar fi întâmplat, de îndată ce nemții ar fi asigurat apărarea adecvată a regiunii petroliere și securitatea punctelor-cheie de importanță strategică din țară. Oricum, britanicii considerau că nemții nu doreau să ocupe militar România în modul în care au ocupat Polonia sau Cehoslovacia pentru a nu fi nevoiți să preia ei frâiele administrației locale și a-și irosi în acest fel propriile resurse umane. De fapt, în condițiile în care, după cum consemnau și serviciile secrete britanice, societatea românească prefera, în marea ei majoritate, o ocupație germană celei sovietice, nici nu era nevoie să fie impus un regim de ocupație în toată puterea cuvântului, întrucât societatea românească era prea ostilă regimului sovietic pentru a-și dori ieșirea din sfera de dominație germană.

Englezii notau că intrarea trupelor germane în România avusese și unele consecințe, la prima vedere banale, dar care au rezultat în dificultăți importante pentru administrația românească, cum ar fi aceea că militarii germani veneau cu mărci și beneficiau de alocații de 8 ori mai mari, de bani pentru hrană și de buzunar, decât cele ale ofițerilor români, ceea ce provoca resentimente în rândurile celor din urmă, dar și creșterea prețurilor și accentuarea deficitului de produse alimentare, mai ales a celor mai scumpe – carne, ouă, lactate și care și așa trebuiau raționalizate, ceea ce provoca nemulțumiri supli-

mentare, mai ales în centrele urbane mai mari.

Alte dificultăți economice importante erau provocate de legionari, care, ajunși la putere, au purces imediat la „exproprierea” și jefuirea afacerilor evreiești și, cum acestea reprezentau un segment important al economiei românești, au dezorganizat și pus în pericol întreaga viață economică a țării. Acest fapt, împreună cu răzbunările lor sângeroase contra celor care anterior îi asupriseră sau erau percepuți ca atare, i-a determinat pe britanici să concluzioneze corect că, în conflictul ce se profila din ce în ce mai clar între legionari și Antonescu, nemții aveau să-l susțină pe general, fiind convinși de incapacitatea celor dintâi de a guverna țara și, având în vedere relațiile româno-sovietice, neexistând motive să se îndoiască de faptul că, prin aceasta, cursul pro-german al României ar fi fost pus în vreun pericol [39].

Atunci când sosirea trupelor regulate germane a fost confirmată chiar de Antonescu, Cripps a fost din nou instruit ca să găsească ocazia potrivită pentru a le atrage atenția sovieticilor că intrarea trupelor germane în România deschidea posibilitatea amenințării nu doar a Strâmtoarelor și a Dardanelor ci, prin Turcia, chiar și a câmpurilor petroliere din Caucazul controlat de sovietici; Cripps era instruit să le sugereze sovieticilor (dar fără a crea aparențele unei sugestii, pentru a nu-i irita pe aceștia) că ar fi fost o greșală să coopereze cu nemții în scopul forțării turcilor de a denunța Tratatul din 19 octombrie 1939, întrucât „poziția sovietică la Marea Neagră ar fi fost fatal compromisă odată ce nemții ar fi ajuns la Strâmtoare, indiferent de promisiunile pe care le-ar fi făcut ei sovieticilor” [40]; având în vedere modul în care aveau să se desfășoare tratativele sovieto-germane de la Berlin din luna următoare, se poate spune că Moscova nu avea o perspectivă cu nimic mai puțin pătrunzătoare decât Londra asupra situației din Balcani. În orice caz, britanicii au fost încurajați de comunicatul TASS, din 16 octombrie, care dezmințea ca „necorespunzătoare realității” informațiile ce circulau în presa internațională precum că sovieticii ar fi fost informați din timp despre intenția detașării trupelor

germane în România, precum și despre numărul acelor trupe și obiectivele misiunii lor [41, f. 186]. Era evident ceea ce remarcă și britanicii, și anume că nimeni nu se putea înșela cu privire la rostul intrării în România a trupelor germane și pe cine aveau în vedere garanțiile de securitate germane, în situația în care Bulgaria și Ungaria, devenite în aceeași măsură ca și România vasale ale Germaniei, nu puteau prezenta niciun pericol [42, f. 6].

Foreign Office-ul mai remarcă faptul că principalul considerent din care Antonescu credea că acceptarea unei prezențe militare în România era absolut necesară era același ca și pe timpul lui Carol și anume amenințarea sovietică. Hoare nota că, în condițiile permanentelor ciocniri violente cu armata sovietică, mai ales în nordul Moldovei și în Delta, „nu exista soldat român care să nu fie convins războiul cu sovieticii – fie el defensiv, sau ofensiv – era probabil”; pe de altă parte, englezii estimau că reacția sovietică la acțiunea germană a fost destul de modestă [43, f. 50; 44, f. 58].

La 10 octombrie 1940, în contextul informațiilor despre intrarea trupelor germane în România, secretarul britanic de stat pentru afaceri externe – Halifax, îl informa pe Hoare că Banca Angliei se pregătea să pună sechestru pe fondurile deținute de români în Londra, iar guvernul britanic înaintase celui american solicitarea ca măsuri identice să fie luate și în privința fondurilor românești din S.U.A. [45, f. 20], blocarea conturilor românești în acea țară fiind confirmată de Foreign Office în aceeași zi [46, f. 25].

Odată cu eliberarea inginerilor răpiți și torturați de legionari, Antonescu ar fi fost dispus să meargă în întâmpinarea britanicilor și în privința șalupelor și remorcherelor arestate la Sulina sub regimul lui Carol și să li se ceară să renunțe la restricțiile și acțiunile în urma cărora la Haifa și Suez fusese sechestrată marfă românească în valoare de 850 milioane lei, iar vasele românești nu puteau părăsi Marea Neagră de frica flotei britanice. Deși, în iulie 1940, legația britanică propusese ea însăși acest târg, în octombrie, răspunsul englezilor la această ofertă a fost negativ

[47, p. 97], deși în istoriografie poate fi întâlnită și părerea greșită că el ar fi fost pozitiv. Ei insistau pe eliberarea necondiționată a vaselor de pe Dunăre și nu doar a celor engleze, eliberare care, după britanici, trebuia să fie „preludiul necondiționat al discutării tuturor celorlalte probleme din relațiile româno-britanice” [48, f. 417]. Această atitudine nu este surprinzătoare, având în vedere că valoarea ambarcațiunilor britanice arestate era estimată la 73 milioane lei, în timp ce doar valoarea navei Bucegi – la 400 milioane lei. În condițiile în care britanicii erau siguri că, făcând abstracție de situația companiilor petroliere, Anglia câștiga bătălia economică cu România, ei considerau că nu existau motive pentru a reveni asupra acelei decizii, chiar dacă ea însemna să lase la dispoziția germanilor acele mijloace de transport a petrolului și chiar dacă ei remarcă faptul că acel gest din partea lui Antonescu ca și insistența acestuia de a numi cât mai curând la Londra un nou ministru care să nu fie „nici gardist, nici anglofil și încă și mai puțin germanofil”, semnală intenția destul de clară a acestuia de a „cultiva relații mai bune” cu Anglia. Britanicii erau însă de părere că acelor avansuri ale lui Antonescu „nu trebuia să li se acorde prea mare importanță”, iar la începutul lui 1941 nici nu se gândeau să accepte un nou ministru român la Londra, deși în continuare își doreau să păstreze prezența diplomatică de la București [49, f. 13; 50, f. 16]. Problema respectivă se pare că s-a apropiat de soluționare în decembrie 1940, când Hoare și secretarul general al Ministerului Afacerilor Străine al României – Cretzianu au căzut, în principiu, de acord că guvernul român ar fi eliberat vasele britanice de pe Dunăre primul, ca manifestarea bunăvoinței sale, în schimbul unei asigurări că britanicii, luând act de această manifestare, ar fi eliberat ulterior navele maritime românești; însă asasinatelor politice comise de legionari și incertitudinea politică ce a urmat apoi i-au făcut pe britanici să fie reticenți a se angaja în orice negocieri până când s-ar fi asigurat de faptul că nu mai urmau și alte asasinat, iar stabilitatea politică ar fi înlocuit haosul [51, f. 147]. Se pare că totuși o anumită înțelegere în aceste privințe a

existat, prin care românii au eliberat cel puțin o parte din vasele sechestrate în schimbul cumpărării de guvernul britanic a vapoarelor Bucegi și Mangalia. În fapt însă, reiese din corespondența lui Hoare din ianuarie 1941, britanicii nu au intenționat nici să elibereze vasul Bucegi sechestrat la 2 decembrie 1940 la Haifa și, se pare, nici să livreze României contravaloarea sa în cauciuc, bumbac și lână după cum cerea guvernul român, dar nici nu doreau să comunice românilor acel lucru din motiv că aceștia din urmă „ar fi putut foarte bine să riposteze prin arestarea și rechiziționarea repetată a vaselor noastre de pe Dunăre, a căror evacuare nu poate fi întreprinsă până în martie din cauza condițiilor meteo din Marea Neagră” [52]. Finalmente, britanicii au reușit să-și evacueze cea mai mare parte a ambarcațiunilor de pe Dunăre. În primul rând, 35-40 de vase au părăsit fluviul cu permisiunea autorităților române până la incidentul sechestrării, iar Elisabeth Barker notează că în total 75 astfel de nave au ajuns de pe Dunăre la Constantinopol [53, p. 34], cea mai mare parte din ele – deja pe timpul lui Antonescu și, din câte se pare, cu acordul guvernului român. Pe cele pe care nu le-au evacuat englezii, au reușit să le vândă, la 28 februarie 1941, sovieticilor, într-o mișcare foarte abilă și în același timp răzbuunătoare, știind că prin aceasta aveau să dea de furcă românilor.

Referitor la aderarea României la Pactul Tripartit, la 23 noiembrie 1940, legația britanică de la București nota declarația ridicolă (dar nu inexplicabilă) a lui Antonescu făcută cu acea ocazie cum că „aderarea României era un pas cu o semnificație istorică și o contribuție sinceră la apărarea civilizației ce va fi asigurată de victoria statelor unite prin Pactul Tripartit. Noua organizare a Europei și a lumii trebuie să distrugă toate forțele oculte pe care se sprijinea structura de ieri și care au declanșat războiul de astăzi...” [54, f. 268]. Nu doar britanicii, dar și reacția societății românești s-a arătat critică față de acel pas, care, de altfel, era o încununare a politicii demarate și promovate anterior de Carol și care, îi transmitea Brătianu lui Hoare, provoca un „dezgust din ce în ce mai intens în

armată și nu doar”; în corespondența lor internă, britanicii au calificat aderarea României la acea înțelegere drept o „umilință” [55, f. 265] și, având în vedere rolul jucat de nemți și italieni în destinul României de la 1940, respectivul punct de vedere poate fi ușor înțeles. Pe de altă parte, discutând la 10 decembrie 1940 politica externă românească în cadrul Pactului Tripartit, Antonescu i-a dat de înțeles lui Hoare că el nu considera că ar fi avut vreo obligație în fața nemților în eventualitatea unui conflict al Axei cu Turcia și că vedea implicarea României posibilă doar în eventualitatea unei confruntări cu U.R.S.S [56, f. 271].

În decembrie 1940, Hoare mai continua să-l viziteze pe Antonescu cu care, în general, avea o interacțiune destul de prietenoasă în condițiile în care generalul refuza să-i dezvăluie careva detalii despre evoluția relațiilor româno-germane și nu-și ascundea nici admirația pentru succesele militare germane, și nici dorința de a vedea războiul încheiat cu o pace favorabilă nemților. În privința situației politice interne, Antonescu îi mărturisea lui Hoare, la 10 decembrie 1940, că el „stătea pe un butoi de pulbere” și că intenția sa era să distrugă mișcarea legionară dacă aceasta ar mai fi recurs la noi crime politice, chiar dacă o atare acțiune ar fi putut declanșa un război civil care ar fi provocat o ocupație militară germană. Britanicii, pe de altă parte, erau sincer mirați de convingerea lui Antonescu că nemții aveau să câștige războiul și considerau că acesta „părea să trăiască într-un fel de stratosferă și rupt de realitate” [57, f. 12]. În ce-i privea însă pe legionari, britanicii estimau corect că Hitler înclina, către sfârșitul lui 1940, să-l susțină pe Antonescu, pentru că, deși mișcarea legionară era condusă de oameni presupuși a fi ai germanilor, aceștia nu erau capabili să asigure stabilitatea României, iar sub conducerea lor țara se cufunda în haos.

În acele condiții, Florescu avertiza de la Londra că relațiile româno-britanice nu se puteau îmbunătăți „cât timp politica Țării față de Marea Britanie nu se normalizează după modelul vecinilor noștri, pe baza principiului că nu avem nimic de reclamat de la guvernul englez

decât pe bazele legale existente și nu avem nici un gând de beligeranță pentru teritoriile deținute de Marea Britanie sau de vreun aliat al său” [58, f. 310]. Rezultă, deci, cât se poate de clar, că până și reprezentantul principal al guvernului român la Londra era de părere că responsabilitatea pentru starea relațiilor româno-britanice era, în primul rând, a Bucureștiului. Sugestia lui Florescu ca România să urmeze exemplul vecinilor săi în ce privea modalitățile de construire a relațiilor cu Marea Britanie nu era deplasată în condițiile în care Bulgaria, sau mai ales Ungaria, chiar dacă, din punct de vedere strategic se găseau într-o poziție foarte asemănătoare cu cea a României, totuși continuau să cultive relații politice mai apropiate cu britanicii decât Bucureștiul. Astfel, documentele diplomatice ale legației britanice la Belgrad arată că, în discuțiile particulare de la sfârșitul lui noiembrie, Csáky, Teleki și Horthy, își exprimau încrederea cu privire la victoria finală britanică, dar și antipatia „intensă” față de Germania, la care se refereau ca la un partener într-o relație ce le era impusă de necesitățile momentului. Deși diplomații britanici de la Belgrad recomandau tratarea circumspectă a acestor „manifestări de prietenie” maghiare, totuși Campbell considera că li se putea da curs, mai ales în noua situație în care „fosta ezitare, din considerente de loialitate față de România, de a urmări obiectivul unei strânse prietenii cu Ungaria, nu mai este relevantă din cauza atitudinii guvernului român, dar și pentru că aceasta [Ungaria] caută acum relații de prietenie specială cu Bulgaria” [59].

Britanicii au mai făcut o observație importantă referitor la trupele germane detașate în România și anume aceea că, respectivele, în pofida garanțiilor de securitate, au evitat să ocupe poziții în Nordul Moldovei sau în Deltă, estimând că abordarea era una premeditată, prin care se căuta evitarea antagonizării Rusiei [60, f. 98]; studiul dispozitivului militar german în România i-a făcut pe englezi să încline spre a crede, la începutul lui ianuarie 1941, că informațiile ce subliniau caracterul antisovietic al amplasării soldaților nemți pe teritoriul statului român erau de fapt lansate de propaganda ger-

mană în scopuri de dezinformare și camuflare a adevăratelor intenții germane; se poate spune că, având în vedere ulterioarele acțiuni germane în Balcani ce au precedat invazia U.R.S.S., aprecierea britanică a situației era parțial corectă [61, f. 15; 62, f. 22]. În legătură cu această problemă, Hoare l-a întrebat pe Antonescu, în ianuarie 1941, care erau intențiile sale în privința Moldovei de est, generalul răspunzându-i că, întrucât România nu se putea măsura singură cu Rusia, „soarta Basarabiei avea să depindă de atitudinea altor puteri” [63, f. 5].

La începutul lui ianuarie 1941, Hoare a fost însărcinat să-i comunice lui Antonescu că adunarea trupelor germane în România „nu putea decât să genereze frici în țările învecinate, în special în Iugoslavia și Grecia, că acele țări erau prietenii Angliei și că guvernul britanic spera că Antonescu n-ar fi permis ca România să devină o bază a operațiunilor militare contra lor” [64, f. 65]; în fapt însă, britanicii nu legau mari speranțe de asemenea demersuri, considerând că, din cauza prezenței militare germane în România, Antonescu nu era un actor liber să acționeze după cum dorea. În orice caz, contactele lui Hoare cu Antonescu deveniseră foarte rare în această perioadă și nu doar reieșind din considerentele enunțate, ci și din cauza conflictului celui din urmă cu legionarii și care îi absorbea o măsură semnificativă a atenției sale [65, f. 68].

Antonescu, pe de altă parte, i-a destăinuit lui Hoare, la 11 ianuarie 1941, că trupele germane din România aveau să intre în Bulgaria și că el se aștepta ca bulgarii să nu opună nicio rezistență, iar referitor la avertismentul britanic de a nu-și lăsa țara să devină bază de operațiuni contra Greciei și Iugoslaviei, Antonescu i-a răspuns lui Hoare că lui nu-i păsa de soarta acelor foști aliați ai României, întrucât nici lor nu le pășase de România, atunci când sovieticii înaintaseră ultimatumul din 26 iunie 1940, la care Hoare a ripostat cu observația că raționamentul respectiv nu era mai rațional decât un eventual reproș la adresa României că aceasta n-a atacat U.R.S.S. în urma invaziei sovietice a Poloniei. Hoare l-a avertizat pe Antonescu că dacă acesta „n-ar fi făcut tot ce putea” pentru a preveni o

intervenție germană la sud de Dunăre”, relațiile româno-britanice ar fi fost afectate încă și mai mult, însă generalul i-a răspuns că, deși înțelega acel lucru, el nu putea decât să spere „la mai bine” și că, dacă nu ar fi moștenit de la Carol o situație cu totul compromisă, care să facă imposibilă urmarea oricărei politici de neutralitate, politica sa externă ar fi fost cu totul alta [66, f. 75]. Aceea că britanicii îl înțelegeau pe Antonescu în această privință este demonstrat de faptul că în corespondența lor internă ei se arătau convinși că, chiar dacă regimul lui Antonescu ar fi căzut, orice alt guvern ar fi venit la conducerea României ar fi fost obligat, în acele circumstanțe, să promoveze o politică în întregime pro-germană [67].

Între altele, pot menționa că în arhivele britanice (fondul F.O. 371) se găsește un număr foarte mare de surse ale Legației de la București și nu doar care demonstrează că Anglia urmărea cu cea mai minuțioasă atenție mișcările trupelor germane în România [68, f. 67] și pregătirile de invazie a Balcanilor, precum și reacția altor țări – a Bulgariei, Greciei, Turciei și mai ales U.R.S.S. față de acele pregătiri, deși nemijlocit pentru relațiile româno-britanice aceste surse nu prezintă un interes atât de mare din motivul că englezii pur și simplu se pare că nu luau în calcul factorul românesc în acele procese, tratând respectivele mișcări de trupe în România ca pe manevre ale germanilor pe un teritoriu ocupat. La mijlocul lui februarie, britanicii estimau că în România se aflau 22-23 divizii germane, dintre care 15 fuseseră identificate precis, iar cele mai multe se aflau în partea de sud a țării, pregătite în vederea intervenției la sud de Dunăre [69, f. 72].

Aproximativ în aceeași perioadă, Florescu își informa superiorii de la M.A.S. despre pregătirile lui Tilea de înființare a unui „comitet românesc” a cărui linie directoare de activitate avea să fie opoziția față de politica lui I. Antonescu [70, f. 71]. Britanicii i-au permis lui Tilea, în decembrie 1940, „să adune în jurul său câțiva prieteni pentru a forma un mic comitet neoficial”, dar i-au arătat clar că guvernul britanic nu putea întreține niciun fel de relații cu acel

cerc, procedând astfel, parțial din motivul că doreau să mențină la București cât se putea de mult timp legația și deci puteau recunoaște legitimi doar reprezentanții delegați ai guvernului român la Londra, iar parțial fiindcă ei considerau că Tilea era un personaj ce nu se bucura „de niciun fel de respect în România” și că, oricum, acesta nu avea calibrul necesar sarcinii formării unui comitet național român cu adevărat reprezentativ [71, f. 7; 72, f. 9].

Ruperea relațiilor însă n-a întârziat foarte mult de la acea dată. Într-adevăr, nota remisă de Hoare lui Cretzianu (Antonescu fiind bolnav, la 10 februarie 1941, specifica faptul că, contrar asigurărilor date ministrului britanic de conducătorul statului român în septembrie-octombrie 1940 cum că misiunea militară germană avea să aibă ca scop instruirea armatei române, „Comandamentul German construiește în România toate elementele unei forțe expediționare și concentrează în diverse puncte strategice mari provizii de muniție și combustibil. Teritoriul românesc este astfel folosit de Germania ca bază militară pentru promovarea planurilor sale de continuare a războiului. Aceste măsuri sunt luate fără un cuvânt de dezaprobare din partea dumneavoastră... A devenit abundent evident că Guvernul acestei țări, pe care l-ați condus timp de șase luni, a devenit complet dependent de Germania. Nu doar faptele reale, dar și numeroasele declarații publicate de dumneavoastră confirmă acest lucru... În aceste circumstanțe, Guvernul Majestății Sale din Regatul Unit a decis să mă recheme și să retragă misiunea diplomatică și ofițerii Consulari lucrând sub controlul meu.” [73, f. 120; 74, f. 139].

În circumstanțele retragerii legației, britanicii au revenit fără întârziere la studiul posibilităților bombardării aeriene a industriei petroliere românești, dar au renunțat la idee dintr-o serie de considerente: ei se îndoiu că Grecia și Turcia ar fi acceptat ca bazele militar-aeriene britanice de pe teritoriul lor să fie folosite în acest scop; de asemenea, britanicii considerau că un atare pas ar fi putut fi ușor prezentat de nemți ca o încălcare a neutralității bulgare și folosit ca pretext de Hitler pentru o invazie a

acelei țări. Însă principalul motiv era acela că, atât timp cât englezii nu aveau posibilitatea să lovească câmpurile petroliere în așa fel încât să zădărnicească exploatarea lor într-o măsură cât de cât semnificativă, o atare mutare era lipsită de sens [75, f. 149].

În încheierea acestui studiu pot fi semnalate câteva informații despre activitatea lui Gafencu la Moscova și, în special, contactele sale cu britanicii care lucrau în acea capitală. Documentele ambasadei britanice de la Moscova demonstrează că acolo Gafencu într-adevăr făcea mai curând politica sa proprie, decât o implementa pe cea a guvernului român de la acea dată, întrucât Cripps raporta superiorilor săi că, în condițiile în care Anglia rupsesse deja de ceva vreme relațiile cu România, fostul ministru de externe al acesteia îi declara ambasadorului britanic că atât timp cât Londra „încă mai avea încredere în el”, misiunea sa avea să rămână aceea de a „fi de folos în sensul schimbării opiniei [publice] în România” și de a face „tot ce putea pentru a stârni sentimente anti-germane și a facilita o apropiere de Uniune Sovietică”, aceste destăinuiri fiind făcute în contextul în care sovieticii în persoana lui Vișinski, preocupați fiind de îngroșarea din ce în ce mai vizibilă a norilor ce prevesteau furtuna în relațiile sovieto-germane, căutau să facă avansuri diplomatice românilor pe care îi asigura că nu mai au nicio pretenție teritorială la adresa lor și le sugerau că venise timpul pentru „o înțelegere rapidă și bazată pe simpatie a tuturor problemelor de frontieră”; britanicii au încurajat această atitudine a lui Gafencu, asigurându-l că se bucura și în continuare de încrederea deplină a guvernului lor, deși în particular se îndoiau de șansele de reușită a oricăror tentative de „rapprochement” cu sovieticii, despre care credeau, corect de altminteri, că n-ar fi avut alt efect acela de a convinge elitele românești că singura alternativă la dominația germană putea fi doar cea sovietică, ce era privită drept răul mai mare [76, f. 6].

De fapt, britanicii au încercat să-l corupă pe Gafencu imediat după ruperea relațiilor și până la ofensiva din 22 iunie 1941, oferindu-i acestuia 2000 lire pe an pentru a deveni agentul

lor, părăsind legația României de la Moscova și alăturându-se „mișcării românilor liberi” finanțate de către ei; însă românul a refuzat la acea dată oferta britanică. În iulie 1941, când Cripps a revenit asupra ideii, diplomații de la Foreign Office au considerat că, neavând simpatizanți sau susținători politici numeroși, Gafencu nu le putea fi de mare folos în conducerea „mișcării românilor liberi” și în legătură cu care principala problemă era că nu puteau fi identificați români care să se bucure, în țară, de suficientă autoritate și respect pentru a putea deveni un pol de atracție politică ca lideri în exil ai acelei „mișcări”. Maniu, de care englezii își legaseră inițial speranțele în această privință, nu părăsise România în acel scop, iar Tilea, din câte notau britanicilor, „nu se ridica la înălțimea așteptărilor”. Însă englezii au considerat că l-ar fi putut aborda din nou pe Gafencu cu acea ofertă, având în vedere că „el ne-a fost un prieten bun în trecut și ar putea fi folosit în calitate de consilier în chestiunile ce țineau de S.U.A. sau de Balcani... fără a fi identificat cu mișcarea românească”. Pentru a-i face respectiva propunere, Cripps s-a deplasat cu avionul 200 de km în afara Moscovei pentru a se întâlni în secret (dar e greu de imaginat că fără acceptul sovieticilor) cu Gafencu care era în curs de a părăsi U.R.S.S., iar urmare a acelei întrevederi s-a stabilit că românul avea să se deplaseze în Turcia unde urma să ia legătura cu ambasadorul Angliei la Ankara-Knatchbull-Hugessen, Cripps raportând că el nu intenționa în niciun caz să se întoarcă în România, căci acolo poziția sa prooccidentală era imposibil de susținut în contextul în care România lupta eliberarea Moldovei de est, în timp ce Anglia susținea U.R.S.S. Șeful departamentului Sud al Foreign Office, Nichols considera că Gafencu trebuia „ținut la gheață” până când ar fi putut fi folosit la ceva, însă adevărul era că britanicilor nu le era clar la ce anume putea fi folosit el, iar același Nichols se îndoia că potențiala „consiliere” a lui Gafencu ar fi meritat 2000 de lire pe an, motiv din care considera regretabilă acțiunea lui Cripps de reiterare a ofertei respective, care inițial fusese făcută în legătură cu potențiala participare în „mișcarea

românilor liberi”. Britanicii de la Londra credeau că Gafencu trebuia încurajat să plece în S.U.A. cu promisiunea de a i se acorda suportul financiar pentru ca el și soția sa să poată trăi acolo, în așteptarea deciziei comune anglo-americeană despre modul precis în care el ar fi putut fi folosit în scopurile aliate. Orme Sargent, adjunctul subsecretarului de stat pentru afaceri externe, l-a admonestat chiar pe Cripps pentru pasul său necoordonat cu Foreign Office: „Nu pot înțelege de ce Sir S. Cripps a considerat necesar, în plin apogeu al crizei militare și exact în momentul în care misiunea noastră militară ajunsese la Moscova, să-și ia două zile libere pentru a-l vizita pe dl. Gafencu, a cărui valoare și intenții sunt de o importanță redusă sau inexistentă pentru noi în circumstanțele actuale. Cu siguranță, el nu face 2000 de lire sterline pe an (...pe Tilea îl plătim cam cu 700 lire...), și este regretabil că Sir S. Cripps i-a sugerat o astfel de plată anuală fără să ne consulte. Totuși, fapta este acum consumată și mă tem că acum ne-am pricopsit cu încă un român inutil, pe care va trebui să-l întreținem în trândăvie și care va constitui un alt element de discordie printre românii certăreți cu care suntem nevoiți deja să avem de-a-face.” Foreign Office-ul a delegat decizia asupra acelei situații către S.O.E., iar respectiva organizație a hotărât, în ședința sa din 16 iulie 1941 că, afară decât ca lider sau potențial lider al „mișcării românilor liberi”, Gafencu nu putea fi util la nimic [77]. Se pare însă că britanicii au renunțat foarte curând la orice idee în acest sens, căci izvoarele britanice indică clar că, în decembrie 1941, diplomații de la Foreign Office erau categoric împotriva oricărei abordări a lui Gafencu (aflat deja în Elveția) ce ar fi putut fi interpretată ca venind din partea guvernului britanic, precum și contra vreunei oferte făcute Gafencu [78; 79].

Note și referințe bibliografice:

1. Pe baza comunicării prezentate pe 6 iunie 2025, în cadrul conferinței științifice internaționale organizată de Universitatea de Medicină, Farmacie, Științe și tehnologie „George Emil Palade” din Târgu Mureș în cadrul Proiectului UEFISCDI PN-IV-P8-8.3-RO-MD-2023-0134 – „Trasee și convergențe culturale și

naționale: Transilvania și Basarabia”, implementat în parteneriat cu Universitatea de Stat din Moldova.

2. Țurcanu, Mihai. *România și Puterile Aliate la începutul celui de al Doilea Război Mondial (1938–1941)*. Chișinău: Bons Offices, 2023.

3. The National Archives (T.N.A.), F.O. 371, d. 24988. Adnotarea lui Nichols din 6 iulie la telegrama lui Hoare nr. 654 din 4 iulie.

4. T.N.A., W.O. 208, d. 4561. M.A. Bucharest 00116 cypher, 5 iulie 1939.

5. T.N.A., W.O. 208, d. 4561. M.A. Bucharest 00125 cypher, 13 iulie 1939.

6. T.N.A., F.O. 371, d. 24988. Hoare către Foreign Office, nr. 124 EMPAX, 8 iulie 1940.

7. T.N.A., F.O. 371, d. 24988. Adnotarea lui Rose din 16 iulie 1940.

8. T.N.A., F.O. 371, d. 24988. Hoare către Foreign Office, nr. 964 din 21 august 1940, T.N.A.

9. T.N.A., F.O. 371, d. 24988. A. Hardinge (Buckingham Palace) către Mallet (Foreign Office).

10. T.N.A., F.O. 371, d. 24988. Foreign Office către Le Rougetel, nr. 835 din 31 august 1940.

11. T.N.A., F.O. 371, d. 24988. Minuta lui O. Sargent din 22 august 1940 (R4315).

12. T.N.A., F.O. 371, d. 24988. J.D. Hall către Nichols, 3 septembrie 1940.

13. T.N.A., F.O. 371, d. 24988. Minutele lui Nichols, Sargent și Cadogan din 2 septembrie 1940.

14. T.N.A., F.O. 371, d. 24988. Nichols către Hall, 3 septembrie 1940.

15. T.N.A., F.O. 371, d. 24985. Adnotarea lui Rose la depeșa lui O'Malley nr. 430 din 20 octombrie 1940.

16. T.N.A., W.O. 208, d. 70. Balkan Intelligence Centre. Istanbul. Intelligence Summary nr. 40, 11-17 octombrie 1940.

17. T.N.A., CAB 66/12. Weekly resume nr. 57 din the naval, military, and air situation from 26 September to 3 October.

18. T.N.A., F.O. 371, d. 30010. Minuta lui Berthoud din 6 noiembrie 1940; Minuta lui Dixon la Hoare către Foreign Office, nr. 385 din 8 noiembrie 1940.

19. (Arhivele Ministerului Afacerilor Externe al României) A.M.A.E.R., fond 71.Anglia, v. 14. Florescu către M.A.S., nr. 1047 (nr. 63718) din 8 Octombrie 1940.

20. T.N.A., F.O. 371, d. 24993. Hankey către Foreign Office, nr. 1076 din 5 septembrie 1940.

21. T.N.A., F.O. 371, d. 24993. Dixon către Harding (Departamentul informații navale al amiralității), 20 septembrie 1940.

22. T.N.A., F.O. 371, d. 24993. Foreign Office către Hoare, nr. 882 din 11 septembrie 1940.

23. T.N.A., CAB 66/12. Weekly resume nr. 55 din the naval, military, and air situation from 12 September to 19 September.

24. T.N.A., F.O. 371, d. 24993. Adnotarea lui Dixon din 16 septembrie 1940 la Hoare către Foreign Office, nr. 137 din 14 septembrie 1940.
25. T.N.A., F.O. 371, d. 24993. Foreign Office către Cripps, nr. 529 și 17 septembrie 1940.
26. T.N.A., F.O. 371, d. 24993. Macnab către War Office, nr. 246 din 12 septembrie 1940.
27. T.N.A., F.O. 371, d. 24993. Sturdza către Hoare, nr. 57250 din 18 septembrie 1940.
28. T.N.A., F.O. 371, d. 24993. Hoare către Foreign Office, nr. 1198 din 28 septembrie 1940.
29. T.N.A., F.O. 371, d. 24993. Nichols către Maurice Hankey, 22 septembrie 1940.
30. T.N.A., F.O. 371, d. 24993. Adnotarea lui Nichols din 8 octombrie 1940 la depeșa lui Hoare nr. 1251.
31. T.N.A., F.O. 371, d. 24994. Hoare către Foreign Office, nr. 1296 din 10 octombrie 1940.
32. T.N.A., F.O. 371, d. 24993. Hoare către Foreign Office, nr. 1251 din 6-7 septembrie 1940.
33. T.N.A., CAB 66/12. Weekly resume nr. 58 din the naval, military, and air situation from 3 October to 10 October.
34. T.N.A., F.O. 371, d. 24994. Line for the press and B.B.C.
35. T.N.A., F.O. 371, d. 24994. Macnab către War Office, nr. 287 din 11 octombrie 1940.
36. T.N.A., F.O. 371, d. 24994. Hoare către Foreign Office, nr. 1339 din 11 octombrie 1940.
37. T.N.A., W.O. 208, d. 4562. Hoare către Foreign Office, nr. 1294 din 9 octombrie 1940. Hoare către Foreign Office, nr. 1268 din 8 octombrie 1940.
38. T.N.A., F.O. 371, d. 24993. Maurice Hankey către Nichols, 23 septembrie 1940.
39. T.N.A., W.O. 208, d. 71A. Balkan Intelligence Centre. Instambul. Intelligence summary no. XLI, XLII, XLV.
40. T.N.A., W.O. 208, d. 4562. Foreign Office către Cripps, nr. 612 din 10 octombrie 1940.
41. T.N.A., F.O. 371, d. 24852. Cripps către Foreign Office, nr. 574 din 16 octombrie 1940.
42. T.N.A., F.O. 371, d. 24845. The Foreign Relations of the USSR. Most secret.
43. T.N.A., F.O. 371, d. 24994. Minutele lui Dixon din 25 și 28 octombrie 1940 și a lui E. M. Rose din 27 octombrie.
44. T.N.A., F.O. 371, d. 24994. Hoare către Foreign Office, nr. 1411 din 22 octombrie 1940.
45. T.N.A., fond F.O. 371, d. 24983. Foreign Office către Hoare, nr. 992 din 10 octombrie 1940.
46. T.N.A., fond F.O. 371, d. 24983. Foreign Office către Hoare, nr. 2256 din 10 octombrie 1940.
47. În Dobrinescu, Valeriu, Pătroiu, Ioan. Anglia și România între anii 1939–1947, București: Editura Didactică și Enciclopedică, 1992.
48. A.M.A.E.R., fond 71/Anglia, v. 41. Legația britanică către M.A.S., nr. 215 din 21 octombrie 1940.
49. T.N.A., F.O. 371, d. 24991. Hoare către Foreign Office, nr. 1842 din 28 decembrie 1940, și adnotările Rose (30 decembrie), Dixon (31 decembrie), Nichols (3 ianuarie 1941) și Sargent (4 ianuarie) la aceasta.
50. T.N.A., F.O. 371, d. 24991. Foreign Office către Hoare, nr. 22 din 7 ianuarie 1941.
51. T.N.A., F.O. 371, d. 30010. Hoare către Foreign Office, nr. 72 Saving din 14 decembrie 1940.
52. T.N.A., F.O. 770, d. 72 Hoare către Foreign Office, două depeșe din 17 ianuarie 1941 (ciornă), (nenumerotat).
53. T.N.A., F.O. 371, W.O. 208. Balkan Intelligence Centre, Istanbul. Intelligence summary no. XXI (2 June 1940 – 7 June 1940).
54. T.N.A., F.O. 371, d. 24983. Hoare către Foreign Office, nr. 1648 din 26 noiembrie 1940.
55. T.N.A., F.O. 371, d. 24983. Hoare către Foreign Office, nr. 1657 din 24 noiembrie 1940 și adnotarea lui E.M. Rose din 26 noiembrie 1940 la acea depeșă.
56. T.N.A., F.O. 371, d. 24983. Hoare către Foreign Office, nr. 1755 din 9 decembrie 1940.
57. T.N.A., F.O. 371, d. 24991. Hoare către Foreign Office, nr. 1734 din 9 decembrie 1940 și adnotările lui Rose, Dixon și Nichols din 13 decembrie.
58. T.N.A., F.O. 371, d. 24991. Florescu către M.A.S., nr.1174 (R75522) din 22 noiembrie 1940.
59. Arhivele Naționale Istorice Centrale (A.N.I.C.), f. Mcf. Anglia, i. 2568, r. 303. Campbell către Foreign Office, nr. 1001 din 26 noiembrie 1940, F.O. 195/2462.
60. T.N.A., F.O. 371, d. 24994. Adnotarea lui E.M. Rose din 23 noiembrie la Hoare către Foreign Office nr. 1613 din 20 noiembrie 1940.
61. T.N.A., F.O. 371, d. 29996. Hoare către Foreign Office, nr. 62 din 13 ianuarie 1941.
62. T.N.A., F.O. 371, d. 29996. Foreign Office către Knatchbull Hugessen, nr. 159 din 21 ianuarie 1940.
63. T.N.A., F.O. 371, d. 29997. Hoare către Eden, nr. 11 din 11 ianuarie 1941.
64. T.N.A., F.O. 371, d. 30010. Cadogan către Hoare (ciornă), nr. 17 din 5 ianuarie 1940.
65. T.N.A., F.O. 371, d. 30010. Hoare către Foreign Office, nr. 54 din 11 ianuarie 1941 și adnotarea lui Dixon din 12 ianuarie 1941 la aceasta.
66. T.N.A., F.O. 371, d. 30010. Hoare către Foreign Office, nr. 56 din 11 ianuarie 1940.
67. T.N.A., W.O. 208, d. 70. Balkan Intelligence Centre. Istanbul. Intelligence Summary nr. 36 (13-19 septembrie 1940).
68. T.N.A., F.O. 371, d. 29996. Information received up to 12 hr. 6.2.41.
69. T.N.A., F.O. 371, d. 29996. Foreign Office că-

tre legațiile britanice la Atena, Ankara, Belgrad și Sofia, 14 februarie 1941.

70. A.M.A.E.R., f. 71/Anglia, v. 14. Florescu către M.A.S., nr. 49 (R 3784) din 16 ianuarie 1941.

71. T.N.A., F.O. 371, d. 24991. Campbell către Foreign Office, nr. 1066 din 7 decembrie 1941.

72. T.N.A., F.O. 371, d. 24991. Foreign Office către Campbell, nr. 828 din 10 decembrie 1940.

73. T.N.A., F.O. 371, d. 30010. Text of note to be delivered to General Antonescu by Sir R. Hoare on the 10th February.

74. T.N.A., F.O. 371, d. 30010. Hoare către Foreign Office, nr. 307 din 10 februarie 1941.

75. T.N.A., F.O. 371, d. 30010. O. Sargent către generalul-maior Hastings Ismay (War Cabinet), 12 februarie 1941.

76. T.N.A., fond F.O. 371, d. 3003. Cripps către Foreign Office, nr. 331 din 10 aprilie 1941 și adnotarea lui Adnotarea lui R. J. Bowker din 13 aprilie 1941; Foreign Office către Cripps, nr. 387 din 14 aprilie 1941.

77. T.N.A., F.O. 371, d. 30027. Cripps către Foreign Office, nr. 727 din 6 iulie 1941, precum și adnotările lui Dixon din 7 și 16 iulie 1941, a lui Nichols din 8 iulie și O. Sargent din 10 iulie 1941.

78. T.N.A., F.O. 371, d. 30027. Adnotarea lui E.M. Rose din 30 decembrie 1941 la Jebb (Ministry of Economic Warfare) către Dixon din 23 decembrie 1941.

79. T.N.A., F.O. 371, d. 30027. Dixon către Glenconner (S.O.E.) din 1 ianuarie 1942.

Citation: Țurcanu, M. Romanian-British relations after June 26, 1940: new sources. *Dialogica. Cultural Studies and Literature Scientific Journal*, 2025, nr. 3, p. 82-94. <https://doi.org/10.59295/DIA.2025.3.10>

Publisher's Note: *Dialogica* stays neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.

Copyright:© 2024 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).